

Iäkkään potilaan arviointi ja hoito

Pertti Karppi 1.4.2009

Kuka on iäkäs, vanha, vanhus, seniori, ikääntyvä, ikääntynyt...?

- Ikävuodet: >65, >75, >85, ...>100?
- Toimintakyky
- Oma käsitys

Mitä on geriatria?

- Vanhustentautioppi
- Vanhuslääketiede
- Lääketieteen erikoisala
 - kohteena vanhusten taudit
 - ennaltaehkäisy, hoito, kuntoutus
 - yhteistyö muiden tahojen kanssa
 - ei tehdä leikkauksia

Geriatría erikoisalana

- Sisätautien suppea
- Neurologian suppea
- Psykiatrian suppea
- Itsenäinen erikoisala 1985-

Geriatrian yksikkö

- Sairaalaosasto
- Poliklinikka
- Työryhmä-konsultaatiot
- Päiväsairaala
- Kotikäynnit

Iäkkään arviointi ja kuntoutus

	Fyysinen	Psyykkinen	Sosiaalinen
Terveyden-tila			
Toimintakyky			
Ympäristö			

Geriatrisen potilaan erityisongelmia

Somaattiset	Psyykkiset	Sosiaaliset
1. Monisairaus	1. Depressio	1. Yksinäisyys
2. Epätyypill. oireisto	2. Dementia	2. Eläkeläisyys
3. Normaalin rajat?	3. Sekavuustilat	
4. Elimistön hauraus		
5. Monilääkitys		
6. Ei vakiohoitoja		

Iäkkäiden sairauksia

- Pään alue
 - aivoverenkiertohäiriöt
 - tukokset
 - vuodot
 - TIA (oire <24 tuntia)
 - muistisairaudet
 - masennus
 - Parkinsonin tauti
 - harmaakaihi, silmänpainetauti

- Kaulan ja hartioiden alue
 - kilpirauhasen vajaatoiminta
 - kilpirauhasen liikatoiminta
 - pehmytosareuma

- Rintakehän alue
 - sepelvaltimotauti
 - rytmihäiriöt
 - korkea ja matala verenpaine
 - astma, keuhkoahtaumatauti
 - keuhkokuume

- Suolisto ja vartalon alaosa
 - mahahaava, pohjukaissuolen haava
 - suoliston kasvaimet
 - paksusuolen umpipussitauti
 - ummetus
 - virtsatietulehdukset
 - virtsankarkailu

- Alaraajat
 - halvaukset
 - valtimokovettumatauti
 - haavaumat
 - nivelrikko (lonkat, polvet)

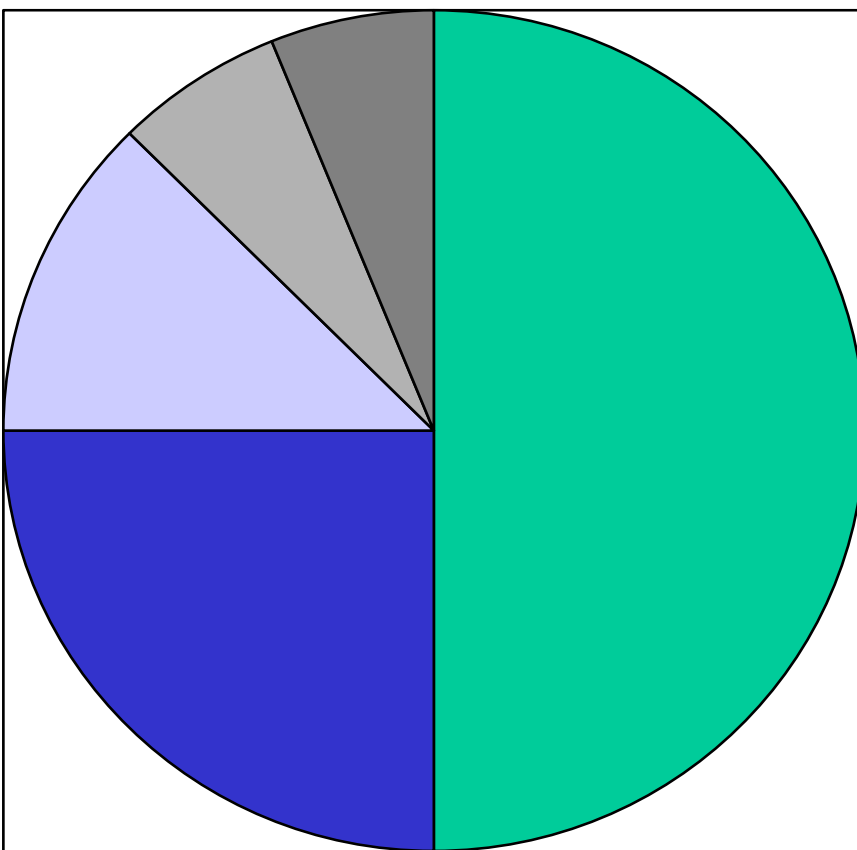
- Yleissairaudet
 - Verenkiertoelinsairaudet
 - Pahanlaatuiset kasvaimet
 - Diabetes

Dementia

- Elimellinen syy (sairaus, vamma)
- Älyllinen toiminta heikkenee
- Vaikeuttaa arjen elämää

- Älylliset oireet (muisti, ajattelu)
- Psykkiset oireet (käytösoireet)
- Päivittäiset toiminnat vaikeutuvat
- Fyysiset oireet (Parkinson, Lewy)

Dementian syyt

- **Alzheimer**
- **Verisuoni**
- **Sekamuotoinen**
- **Lewyn kappale**
- **Muut**

Alzheimerin taudin lääkehoito

- Käytetään Alzheimerin taudissa, Parkinson-dementiassa, Lewyn kappale –taudissa, sekamuotoisessa dementiassa (AT+verisuoniperäinen)
- Oireenmukaista hoitoa, hidastaa taudin etenemistä
- Käytetään myös käytösoireiden hoitoon psyykenlääkkeiden asemesta tai ohella

AT:iin käytettävät lääkkeet

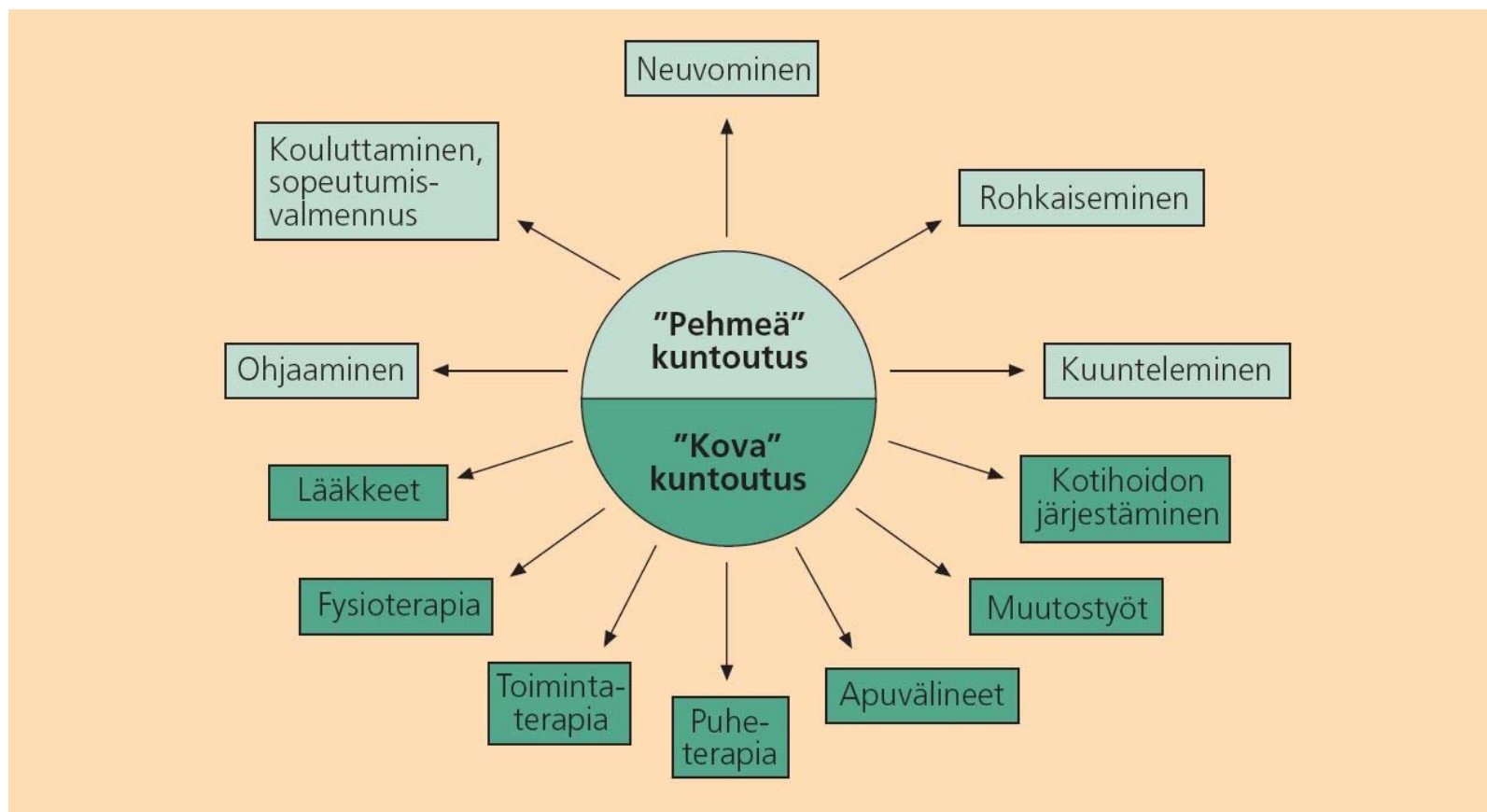
- Donepetsiili (Aricept, Doneratio)
- Rivastigmiini (Exelon)
- Galantamiini (Reminyl)

- Memantiini (Ebixa)
 - yksin tai liitettynä mihin tahansa edellisistä

Geriatrisen arvioinnin eteneminen

- Tutkimuksen tai arvioinnin tarve
- Esitiedot
- Nykytila
- Muut tutkimukset
- Toimintakyvyn kartoitus
- Taudin määrittäminen
- Hoito- ja kuntoutussuunnitelma
- Hoidot, toimenpiteet, kuntoutus
- Seuranta

Iäkkään kuntoutuksen osia

Geriatrisen arvioinnin mittareita

- Paino, pituus -> painoindeksi
- Verenpaine: myös seisten!
- Päivittäiset perustoiminnat
- Asioiden hoitamistoimet
- Muisti ja ajattelu (älyllinen toimintakyky)
- Mieliala
- Omaisen rasittuneisuus

- Liikkuminen
- Tasapaino
- Lihasvoima
- Kipu
- Ravitsemustila
- Muistipotilaan käytösoireet

Vanhusten lääkehoidon erityispiirteitä

Hoitomyöntyvyys	Lääkkeen tie	Vaikutukset	Haitat
Lääkkeitä paljon	Imeytyminen	Kohde-elimen herkkyys	Lisääntynyt määrä
Ohjeet	Jakautuminen	Reseptorien määrä	Monilääkitys
Annostelurasiat	Poistuminen	Reseptorien sitomiskyky	Yhteisvaikutukset
Monin tavoin hankittuja			Elimistö järkkyy helposti
Nieleminen			
Henkinen tila			

Geriatrisen lääkehoidon ohjeita

- Ensin kokonaisarvio -> diagnoosi(t)
- Käytössä oleva lääkitys
- Lääkkeiden käyttötarkoitukset
- Ovatko edelleen tarpeen?
- Johtuuko uusi oire lääkkeestä?
- Tunne käyttämäsi lääkkeet
- Sopiva annos ja annostelu

- Seuraa hyötyjä ja haittoja
- Tarkista säännöllisesti lääkityksen aiheet ja sopivuus
- Varmista että potilas, omainen ja hoitaja ymmärtävät tarkoituksen

Geriatrissa tärkeää

- Oikea asenne: aina voidaan auttaa!
- Potilas kokonaisuutena ja ihmisenä
- Yhteistyö eri ammattiryhmien kesken
- Tavoitteena potilaan paras
 - terveys, toimintakyky, ympäristö
- Yhteistyö omaisten kanssa
- Ajan tarve

Kiitokset !

Terveyttä ja toimintakykyä!

Voimia jaksamiseen!

Aurinkoista kevättä!